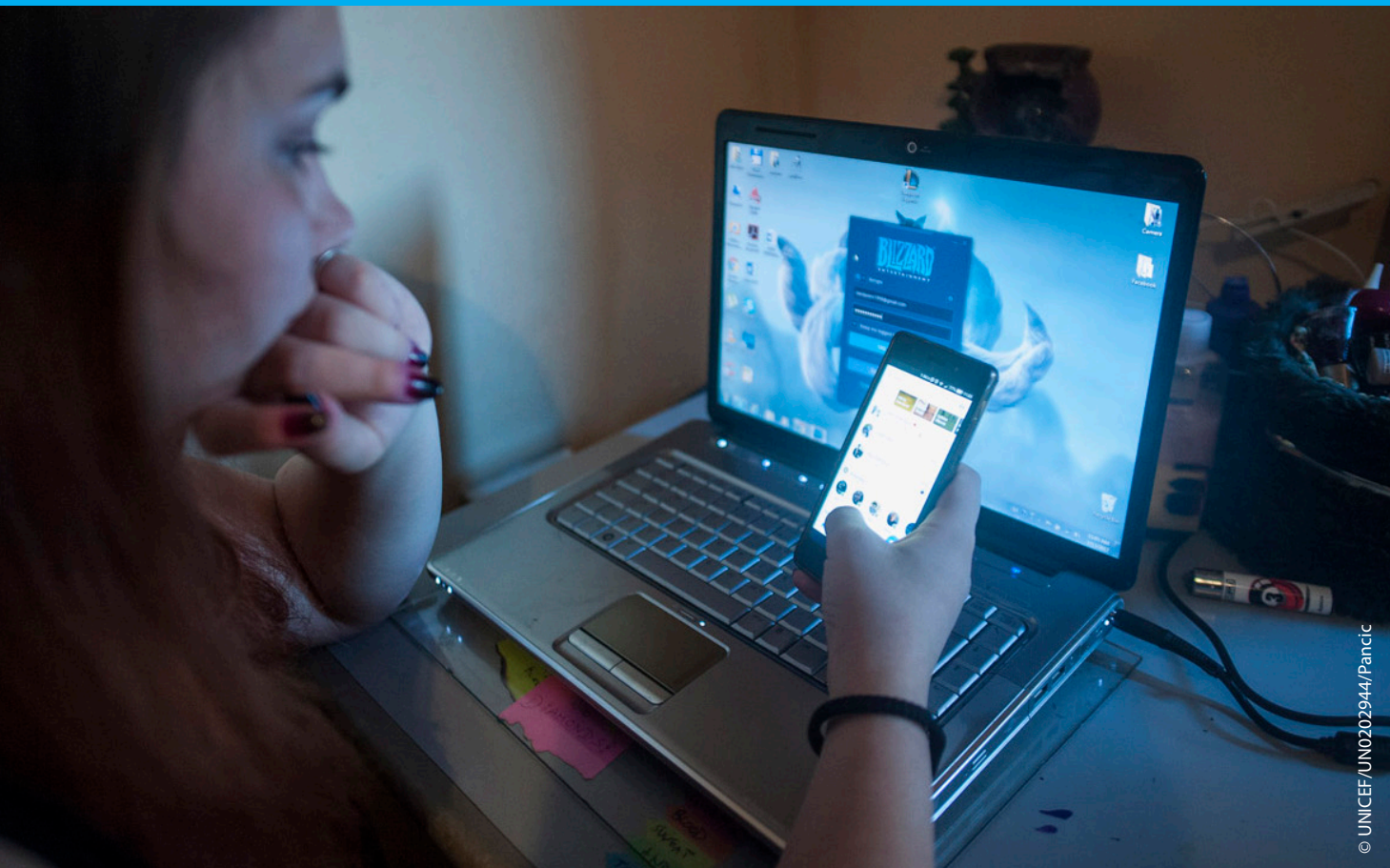

Конвенция за правата на детето

Общ коментар № 25 (2021) относно правата на децата във връзка с цифровата среда

Комитет по правата на детето
2 март 2021 г.

Конвенция за правата на детето

Distr.: General
2 март 2021 г.

Език на оригинала: английски

Комитет по правата на детето

Общ коментар № 25 (2021 г.) относно правата на децата във връзка с цифровата среда

I. Въведение

1. Децата, до които се допитахме във връзка с изготвянето на настоящия общ коментар, посочиха, че цифровите технологии имат жизнено важно значение за техния живот понастоящем и за тяхното бъдеще: „Посредством цифровите технологии можем да получаваме информация от целия свят“; „[Цифровите технологии] ми помогнаха да открия важни аспекти на моята идентичност“; „Когато си тъжен, интернет може да ти помогне [да] видиш нещо, което да ти донесе радост“.¹

2. Цифровата среда се развива и разширява постоянно, и обхваща информационни и комуникационни технологии, включително, цифрови мрежи, съдържание, услуги и приложения, свързани устройства и среди, виртуална и обогатена реалност, изкуствен интелект, приложения на роботиката, автоматизирани системи, алгоритми и анализ на данни, биометрични решения и технологии за импланти.²

3. Значението на цифровата среда нараства все повече във връзка с по-голямата част от аспектите на живота на децата, включително в кризисни ситуации, като обществените функции, включително образованието, административните услуги и търговията, започват да се осъществяват посредством цифровите технологии. Тя предоставя нови възможности за осъществяването на правата на децата, но същевременно поражда и рискове за нарушаване или злоупотреба с тези права. По време на консултациите децата изразиха мнението, че цифровата среда следва да подкрепя, насърчава и закриля тяхното безопасно и равнопоставено участие: „Бихме искали правителството, технологичните компании и учителите да ни помагат [да] контролираме недостоверната информация, разпространявана онлайн.“; „Искам да имам яснота относно това какво се случва с моите данни... Защо се събират те? Как се осъществява събирането им?“; „Тревожа се за това с кого ще бъдат споделени моите данни“.³

4. Правата на всяко дете трябва да бъдат зачитани, защитавани и реализирани в цифровата среда. Иновациите в областта на цифровите технологии оказват въздействие върху живота на децата и върху техните права по различни начини, които

¹ „Our rights in a digital world“ (Нашите права в цифровия свят), обобщен доклад за проведената във връзка с изготвянето на настоящия общ коментар консултация с деца, стр. 14 и 22. Документът е достъпен на дрес: <https://5rightsfoundation.com/uploads/Our%20Rights%20in%20a%20Digital%20World.pdf>. Всички позовавания на мненията на децата се отнасят до този доклад.

² Терминологичен речник е поместен на уебсайта на Комитета: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=INT%2fCRC%2fINF%2f9314&Lang=en.

³ „Our rights in a digital world“, стр. 14, 16, 22 и 25.

имат широк обхват и са взаимно свързани, дори когато самите деца нямат контакт с интернет. Ефективният достъп до цифровите технологии може да помогне на децата да реализират пълния диапазон от своите граждански, политически, културни, икономически и социални права. Ако обаче не бъде постигнато приобщаване към цифровите технологии, съществуващите неравенства вероятно ще нараснат, а е възможно да възникнат и нови.

5. При изготвянето на настоящия общ коментар е използван опитът на Комитета от прегледа на докладите на държавите — страни по Конвенцията, организирания от него ден за обща дискусия относно цифровите медии и правата на детето, практиката на органите по договорите за правата на човека, препоръките на Съвета на ООН по правата на човека и специалните процедури на Съвета, два кръга консултации с държавите, експерти и други заинтересовани страни относно документа за концепцията и проектотекст в напреднал стадий на готовност, и международна консултация със 709 деца, живеещи в разнообразни условия в 28 държави в няколко региона.

6. Настоящият общ коментар следва да се чете във връзка с други приложими общи коментари на Комитета и с неговите насоки по отношение на прилагането на Факултативния протокол към Конвенцията относно търговията с деца, детската проституция и детската порнография.

II. Цел

7. В настоящия общ коментар Комитетът разяснява как държавите — страни по Конвенцията, следва да прилагат Конвенцията по отношение на цифровата среда и предоставя насоки за съответни законодателни, политически и други мерки, с цел да обезпечат пълно изпълнение на своите задължения по Конвенцията и факултативните протоколи към нея в светлината на възможностите, рисковете и предизвикателствата, свързани с насърчаването, зачитането, защитата и осъществяването на всички права на децата в цифровата среда.

III. Общи принципи

8. Следните четири принципа служат като призма, през която следва да се разглежда осъществяването на всички други права по Конвенцията. Те следва да насочват дейността по определяне на мерките, които са необходими, за да се гарантира осъществяването на правата на децата по отношение на цифровата среда.

A. Недискриминация

9. Правото на недискриминация означава, че държавите — страни по Конвенцията, са задължени да гарантират, че всички деца имат равен и ефективен достъп до цифровата среда по начини, които са съществени за тях.⁴ Държавите — страни по Конвенцията, следва да предприемат всички необходими мерки за преодоляване на изключването от цифровите технологии. Това включва предоставяне на безплатен и безопасен достъп за деца в специално предвидени за това обществени места и инвестиране в политики и програми, които съдействат за осигуряване за всички деца на възможността за достъп на приемливи цени и информирано използване на цифровите технологии в учебните заведения, общностите и у дома.

10. Възможна форма на дискриминация на децата е тяхното изключване от възможности за използване на цифрови технологии и услуги, получаване на враждебни съобщения или несправедливо третиране посредством използването на тези технологии. Други форми на дискриминация могат да възникнат, когато автоматизирани процеси за филтриране на информация, профилиране или вземане на

⁴ Общ коментар № 9 (2006 г.), параграфи 37—38.

решения се основават на необективни, непълни или получени по нелоялен начин данни, свързани с детето.

11. Комитетът призовава държавите — страни по Конвенцията, да предприемат проактивни мерки за предотвратяване на дискриминацията, основана на пол, увреждане, социално-икономически произход, етнически или национален произход, език или всякакви други признаци, и дискриминацията срещу децата от малцинствата и от групи от коренното население, децата, търсещи убежище, децата бежанци и мигранти, децата, които са лесбийки, гей, бисексуални, транссексуални или интерсексуални, децата, които са жертви или са преживели трафик на хора или сексуална експлоатация, децата, настанени в алтернативни форми на грижа, децата, лишени от свобода, и децата в други ситуации на уязвимост. Необходимо е да се предприемат специални мерки за преодоляване на свързаното с пола цифрово разделение, засягащо момичетата, и специални мерки, свързани с достъпа, електронната грамотност, неприкосновеността на личния живот и безопасността онлайн.

Б. Висшите интереси на детето

12. Висшите интереси на детето са динамично понятие, което трябва да се оценява по начин, съобразен с конкретния контекст.⁵ Цифровата среда не е проектирана, с цел да бъде използвана от деца, но въпреки това тя има важно значение за живота на децата. Държавите — страни по Конвенцията, следва да гарантират, че във всички действия, свързани с осигуряването, регулирането, управлението и използването на цифровата среда висшите интереси на всяко дете са първостепенно съображение.

13. Държавите — страни по Конвенцията, следва да осигуряват участието в такива действия на националните и местните органи, които осъществяват надзор върху осъществяването на правата на децата. Когато оценяват висшите интереси на детето, те следва да вземат предвид всички права на децата, включително техните права да търсят, получават и предават информация, да бъдат защитени от вреда и на техните мнения да се придава съответно значение, както и да осигуряват прозрачност на оценката на висшите интереси на детето и на прилаганите критерии.

В. Право на живот, оцеляване и развитие

14. Възможностите, които предоставя цифровата среда, имат все по-голямо значение за развитието на децата и могат да имат решаващо значение за техния живот и оцеляване, особено в кризисни ситуации. Държавите — страни по Конвенцията, следва да предприемат всички подходящи мерки за защита на децата от рисковете за тяхното право на живот, оцеляване и развитие. Рисковете, свързани със съдържание, контакти, поведение и договори, обхващат, наред с други аспекти, съдържание с насилствен или сексуален характер, киберагресия и кибертормоз, хазарт, експлоатация и злоупотреба, включително сексуална експлоатация и злоупотреба, и популяризирането или подбуждането към самоубийство или дейности, застрашаващи живота, включително от престъпници или въоръжени групи, които са определени като терористични или агресивни екстремистки групи. Държавите — страни по Конвенцията, следва да идентифицират възникващите рискове, на които са изложени децата в различен контекст, и да предприемат съответни действия за тяхното ограничаване, включително като изслушват техните мнения относно характера на конкретните рискове, с които се сблъскват.

15. Използването на цифрови устройства не следва да причинява, нито следва да замества личното взаимодействие между децата или между децата и техните родители или полагащите грижа лица. Държавите — страни по Конвенцията, следва да отделят специално внимание на въздействието на технологиите в първите години на живота на децата, които се характеризират с най-високо ниво на невропластичност, като

⁵ Общ коментар № 14 (2013 г.), параграф 1.

социалната среда, и по-конкретно отношенията с родителите и полагащите грижа лица, има определящо значение за насочването на когнитивното, емоционалното и социалното развитие на децата. На етапа на най-ранното детство може да е необходимо да се предприемат предпазни мерки, в зависимост от дизайна, предназначението и начините на използване на технологиите. На родителите, полагащите грижа лица, специалистите в областта на образованието и други ангажирани лица следва да се предоставя обучение и съвети относно правилното използване на цифровите устройства, съобразено с резултатите от научни изследвания относно въздействието на цифровите технологии върху детското развитие, особено през периодите на най-интензивно и критично важно развитие на мозъка през ранното детство и юношеството.⁶

Г. Зачитане на мнението на детето

16. Децата съобщават, че цифровата среда им предоставя важни възможности да изразят своето мнение по въпроси, отнасящи се до тях.⁷ Използването на цифровите технологии може да способства за реализирането на участието на децата на местно, национално и международно равнище.⁸ Държавите — страни по Конвенцията, следва да стимулират познаването и достъпа на децата до цифрови способности за изразяване на техните мнения и да осигуряват за децата обучение и подкрепа за тяхното равнопоставено с възрастните участие, когато е необходимо, анонимно, така че те да могат да се застъпват ефективно, индивидуално или като група, за своите права.

17. Във връзка с разработването на законодателни актове, политики, програми, услуги и обучение в областта на правата на децата, във връзка с цифровата среда, държавите — страни по Конвенцията, следва да осигуряват участието на всички деца, да изслушват техните нужди и да придават съответно значение на техните мнения. Те следва да гарантират, че доставчиците на цифрови услуги си взаимодействат активно с децата, предприемат съответните предпазни мерки и придават на мненията на децата съответно значение, когато разработват своите продукти и услуги.

18. Държавите — страни по Конвенцията, се насърчават да използват цифровата среда, когато провеждат консултации с деца във връзка със съответни законодателни, административни и други мерки, и да осигуряват сериозното отчитане на техните мнения, а също така да гарантират, че участието на децата не води до необосновано наблюдение или събиране на данни, което нарушава правата им на неприкосновеност на личния живот, свобода на мисълта и на изразяване на мнение. Те следва да гарантират, че в процесите на консултации са включени и децата, които нямат достъп до технологии или уменията да ги използват.

IV. Развиващи се способности

19. Държавите — страни по Конвенцията, следва да зачитат развиващите се способности на детето като овластяващ принцип, който се отнася до процеса на постепенно придобиване от децата на компетентност, разбиране и способност за самостоятелни действия.⁹ Този процес има особено значение в цифрова среда, където децата могат да действат по-независимо, отколкото когато се намират под надзора на родителите и полагащите грижа лица. Рисковете и възможностите, произтичащи от взаимодействието на децата в цифрова среда, се променят в зависимост от тяхната възраст и етапа на тяхното развитие. Държавите следва да се ръководят от тези съображения, когато разработват мерки за закрила на децата в тази среда или за улесняване на техния достъп до нея. Дейността по разработване на съобразени с

⁶ Общ коментар № 24 (2019 г.), параграф 22; и Общ коментар № 20 (2016 г.), параграфи 9—11.

⁷ „Our rights in a digital world“, стр. 17.

⁸ Общ коментар № 14 (2013 г.), параграфи 89—91.

⁹ Общ коментар № 7 (2005 г.), параграф 17; и Общ коментар № 20 (2016 г.), параграфи 18 и 20.

възрастта мерки следва да се основава на най-добрите и най-актуалните налични научни данни, получени в рамките на различни научни дисциплини.

20. Държавите — страни по Конвенцията, следва да вземат предвид променящото се положение на децата и тяхната способност за самостоятелни действия в модерния свят, компетентността и разбирането на децата, които се развиват неравномерно по отношение на различни умения и дейности, и многообразния характер на съпътстващите рискове. Следва да се търси баланс между тези съображения и значението на упражняването на правата на децата в подпомагана среда, и диапазона от индивидуални преживявания и обстоятелства.¹⁰ Държавите — страни по Конвенцията, следва да гарантират, че доставчиците на цифрови услуги предлагат услуги, които са съобразени с развиващите се способности на децата.

21. В съответствие със задължението на държавите да предоставят подходящо съдействие на родителите и полагащите грижа лица за изпълнението на техните отговорности за отглеждането на децата, държавите — страни по Конвенцията, следва да насърчават осведомеността сред родителите и полагащите грижа лица относно необходимостта да зачитат развиващата се самостоятелност, способности и неприкосновеност на личния живот на децата. Те следва да помагат на родителите и полагащите грижа лица да придобият електронна грамотност и да се осведомяват за рисковете за децата, за да могат да съдействат на децата да осъществяват своите права, включително правото на закрила, във връзка с цифровата среда.

V. Общи мерки за изпълнение от страна на държавите — страни по Конвенцията

22. Осигуряването на възможности за осъществяване и защита на правата на децата в цифрова среда предполага широк набор от законодателни, административни и други мерки, включително охранителни мерки.

A. Законодателство

23. Държавите — страни по Конвенцията, следва да преразглеждат, приемат и актуализират национални законодателни актове в съответствие с международните стандарти в областта на правата на човека, с цел да гарантират, че цифровата среда е съвместима с правата, гарантирани от Конвенцията и факултативните протоколи към нея. Законодателството следва да бъде актуално, в контекста на технологичното развитие и възникващите практики. Държавите следва да въведат задължително извършване на оценки на въздействието върху правата на детето, с цел правата на децата да бъдат интегрирани в законодателството, разпределението на бюджетите и други административни решения, свързани с цифровата среда, а също така да насърчават прилагането на такива оценки от публичните органи и стопанските субекти, чиято дейност е свързана с цифровата среда.¹¹

Б. Всеобхватна политика и стратегия

24. Държавите — страни по Конвенцията, следва да гарантират, че в националните политики, свързани с правата на децата, се разглежда конкретно цифровата среда, а освен това те следва да въвеждат и прилагат съответни регулаторни актове, етични кодекси за отделни сектори, стандарти за проектиране и планове за действие, като всички тези документи следва да подлежат на периодична оценка и актуализиране. Такива национални политики следва да са насочени към това децата да получат

¹⁰ Общ коментар № 20 (2016 г.), параграф 20.

¹¹ Общ коментар № 5 (2003 г.), параграф 45; Общ коментар № 14 (2013 г.), параграф 99; и Общ коментар № 16 (2013 г.), параграфи 78—81.

възможност да се възползват от взаимодействието с цифровата среда и да бъде осигурен техният безопасен достъп до нея.

25. Закрилата на децата в интернет следва да бъде интегрирана в националните политики за закрила на детето. Държавите — страни по Конвенцията, следва да въведат и прилагат мерки за защита на децата от рискове, включващи киберагресия и улеснявана от цифровите технологии и осъществявана онлайн сексуална експлоатация и злоупотреба с деца, да гарантират разследването на такива престъпления и да предоставят средства за правна защита и подкрепа на децата жертви. Наред с това те следва да предприемат мерки за удовлетворяване на потребностите на децата в неравностойно или уязвимо положение, включително като предоставят подходяща за деца информация, при необходимост преведена на съответните малцинствени езици.

26. Държавите — страни по Конвенцията, следва да обезпечат функционирането на ефективни механизми за закрила на детето в онлайн средата и политики за закрила в институционален контекст, както зачитат останалите права на децата, във всички места, където децата има достъп до цифрова среда, включително у дома, в учебни заведения, интернет клубове, младежки центрове, библиотеки, здравни заведения и места за алтернативна грижа.

В. Координация

27. За да обхванат хоризонталните аспекти на въздействието на цифровата среда върху правата на децата, държавите — страни по Конвенцията, следва да определят административен орган, натоварен със задачата да координира политиките, насоките и програмите, засягащи правата на децата, изработвани и прилагани от структурите на централната държавна администрация и отделните нива на тази администрация.¹² Такъв национален координационен механизъм следва да си взаимодейства с училищата и сектора на информационните и комуникационните технологии, а също така да осъществява сътрудничество със стопанските субекти, гражданското общество, академичната общност и други организации за осъществяване на правата на децата във връзка с цифровата среда на междусекторно, национално, регионално и местно равнище.¹³ Той следва да използва технологични и други подходящи експертни знания в рамките на държавната администрация и извън нея, според потребностите, и да подлежи на независима оценка на неговата ефективност в изпълнението на поставените му задачи.

Г. Разпределение на ресурсите

28. Държавите — страни по Конвенцията, следва да мобилизират, разпределят и усвояват публични ресурси за прилагане на законодателство, политики и програми за цялостно осъществяване на правата на децата в цифрова среда и за задълбочаване на приобщаването към цифровите технологии, което е необходимо във връзка с нарастващото въздействие на цифровата среда върху живота на децата и за насърчаване на равнопоставения достъп до, и финансовата достъпност на услугите и свързаността.¹⁴

29. В случаите, когато ресурси са предоставени от стопанския сектор или са получени посредством международно сътрудничество, държавите — страни по Конвенцията, следва да гарантират, че техният мандат, механизми за осигуряване и разпределение на бюджетни средства и разходи не се влияят или компрометират от трети страни.¹⁵

¹² Общ коментар № 5 (2003 г.), параграф 37.

¹³ Пак там, параграфи 27 и 39.

¹⁴ Общ коментар № 19 (2016 г.), параграф 21.

¹⁵ Пак там, параграф 27, буква б).

Д. Събиране на данни и научноизследователска дейност

30. Наличието на редовно актуализирани данни и научноизследователска информация е от ключово значение за разбирането на значението на цифровата среда за живота на децата и оценяването на нейното въздействие върху техните права и на ефективността на предприеманите от държавите мерки. Държавите — страни по Конвенцията, следва да осигуряват обезпечено с достатъчно ресурси събиране на надеждни и обстойни данни, които са разбити по възраст, пол, увреждания, географско местоположение, етнически и национален произход и социално-икономическо положение. Такива данни и научноизследователска информация, включително научноизследователски дейности, проведени с участието на, и от деца, следва да се използват за обосноваване на законодателството, политиките и практиката, и следва да са публично достъпни.¹⁶ Дейностите по събиране на данни и научноизследователските дейности, свързани с взаимодействието на децата с цифровата среда, трябва да се осъществяват при зачитане на неприкосновеността на техния личен живот и да съответстват на най-високите етични стандарти.

Е. Независимо наблюдение

31. Държавите — страни по Конвенцията, следва да гарантират, че мандатите на националните институции по правата на човека и други компетентни независими институции обхващат и правата на децата в цифровата среда, както и че тези институции имат правомощията да приемат, разследват и предприемат действия във връзка с жалби от деца и техни представители.¹⁷ Където съществуват независими надзорни органи, компетентни да осъществяват наблюдение върху дейностите, свързани с цифровата среда, националните институции по правата на човека следва да работят в тясно сътрудничество с тези органи с цел ефективно изпълнение на техния мандат по отношение на правата на децата.¹⁸

Ж. Разпространение на информация, повишаване на осведомеността и обучение

32. Държавите — страни по Конвенцията, следва да разпространяват информация и да провеждат кампании за повишаване на осведомеността относно правата на детето в цифровата среда, като отделят специално внимание на субектите, чиито действия оказват пряко или непряко въздействие върху децата. Те следва да съдействат за реализацията на образователни програми за деца, родители и полагащи грижа лица, за широката общественост и органите, определящи политиката, с цел обогатяване на техните знания относно правата на децата във връзка с възможностите и рисковете, произтичащи от цифровите продукти и услуги. Такива програми следва да включват информация относно това как децата могат да се възползват от цифровите продукти и услуги и да развият своята електронна грамотност и умения, какви мерки да се предприемат за защита на неприкосновеността на личния живот на децата и предотвратяване на тяхното виктимизиране, и как да се разпознават деца, на които е причинена вреда онлайн или офлайн, и да се предприемат съответни ответни мерки. Такива програми следва да се разработват въз основа на научни данни и консултации с деца, родители и полагащи грижа лица.

33. Специалистите, работещи с деца и в интерес на децата, и стопанският сектор, включително предприятията от технологичния сектор, следва да получават обучение, засягащо, наред с другото, темите за въздействието на цифровата среда върху правата на детето в различен контекст, начините, по които децата упражняват своите права в цифровата среда и по които те получават достъп до, и използват технологиите. Те следва да получават обучение и относно прилагането на международните стандарти в

¹⁶ Общ коментар № 5 (2003 г.), параграфи 48 и 50.

¹⁷ Общ коментар № 2 (2002 г.), параграфи 2 и 7.

¹⁸ Пак там, параграф 7.

областта на правата на човека по отношение на цифровата среда. Държавите — страни по Конвенцията, следва да гарантират, че за специалистите, работещи на всички нива в системата на образованието, се организира предварително и текущо обучение, свързано с цифровата среда, с цел да се подпомага развитието на техните знания, умения и практика.

3. Сътрудничество с гражданското общество

34. Държавите — страни по Конвенцията, следва да включват систематично гражданското общество, включително водени от деца групи и неправителствени организации, работещи в областите на правата на децата и цифровата среда, в дейностите по разработване, прилагане, наблюдение и оценка на законодателни актове, политики, планове и програми, свързани с правата на децата. Наред с това те следва да гарантират, че организациите на гражданското общество са в състояние да изпълняват своята дейност, свързана с насърчаването и защитата на правата на децата във връзка с цифровата среда.

II. Правата на децата и стопанският сектор

35. Стопанският сектор, включително организациите с нестопанска цел, оказва пряко и непряко въздействие върху правата на децата във връзка с предоставянето на услуги и продукти, свързани с цифровата среда. Стопанските субекти следва да зачитат правата на децата и да предотвратяват и обезщетяват случаи на нарушения на техните права във връзка с цифровата среда. Държавите — страни по Конвенцията, са задължени да гарантират, че стопанските субекти изпълняват тези свои отговорности.¹⁹

36. Държавите — страни по Конвенцията, следва да предприемат мерки, включително посредством разработване, наблюдение, прилагане и оценка на законодателни и регулаторни актове и политики, чрез които да осигурят изпълнението от стопанските субекти на техните задължения да не допускат използване на техните мрежи или онлайн услуги по начини, които причиняват или допринасят за нарушения или злоупотреби с правата на децата, включително с техните права на неприкосновеност на личния живот и закрила, а също така да предоставят на децата, родителите и полагащите грижа лица своевременни и ефективни средства за правна защита. Освен това те следва да насърчават стопанските субекти да предоставят общодостъпна информация и достъпни и своевременни съвети в подкрепа на безопасните и полезни дейности на децата в цифрова среда.

37. Държавите — страни по Конвенцията, са задължени да защитават децата от нарушения на техните права от стопански субекти, включително на правото на закрила от всички форми на насилие в цифрова среда. Макар че стопанските субекти може да не са пряко замесени в извършването на нанасящи вреда действия, те могат да причиняват или да допринасят за извършването на нарушения на правото на децата на защита от насилие, включително посредством разработването и предоставянето на цифрови услуги. Държавите — страни по Конвенцията, следва да въведат, контролират и прилагат законодателни и регулаторни актове за превенция на нарушения на правото на защита от насилие, както и такива, уреждащи разследването на нарушения, свързани с цифровата среда, постановяването на решения във връзка с такива нарушения и осигуряването на съответни средства за правна защита.²⁰

38. Държавите — страни по Конвенцията, следва да изискват от субектите в стопанския сектор да осъществяват надлежна проверка на спазването на правата на децата, като по-конкретно извършват оценки на въздействието върху правата на децата и оповестяват публично резултатите от тях, и отделят специално внимание на разнообразните и в някои случаи сериозни въздействия на цифровата среда върху

¹⁹ Общ коментар № 16 (2013 г.), параграфи 28, 42 и 82.

²⁰ Пак там, параграф 60.

децата.²¹ Те следва да предприемат подходящи мерки за превенция, наблюдение, разследване и наказване на случаите на злоупотреба с правата на децата от страна на стопански субекти.

39. Наред с разработването на законодателство и политики, държавите — страни по Конвенцията, следва да изискват от всички стопански субекти, чиято дейност оказва въздействие върху правата на децата във връзка с цифровата среда, да прилагат регулаторни рамки, етични кодекси за стопанските субекти в сектора, и условия за предоставяне на услуги, които съответстват на най-високите стандарти по отношение на етичните правила, неприкосновеността на личния живот и безопасността в контекста на проектирането, реализирането, разработването, предоставянето, разпространението и пускането на пазара на техните продукти и услуги. Това включва стопанските субекти, чиито продукти и услуги са предназначени за деца, включително като крайни потребители, или оказват по друг начин въздействие върху децата. Те следва да изискват от такива стопански субекти да се придържат към високи стандарти на прозрачност и отчетност, и да ги насърчават да предприемат мерки за реализиране на иновационни решения във висшите интереси на детето. Наред с това държавите следва да прилагат изисквания за предоставяне на съобразено с възрастта изложение на техните условия за предоставяне на услуги, предназначено за децата, или за родителите и полагащите грижа лица, когато децата са много малки.

Й. Търговска реклама и маркетинг

40. Цифровата среда включва стопански субекти, чиито финансови постъпления се реализират от обработване на лични данни с цел насочване на съдържание, което генерира приходи или се предоставя срещу заплащане, като подобни процеси преднамерено и непреднамерено засягат взаимодействията на децата с цифровата среда. Много от тези процеси се осъществяват с участието на повече от един търговски партньори, и изграждат верига на доставки, включваща търговски дейности и обработване на лични данни, които може да доведат до нарушения или злоупотреби с правата на децата, включително посредством рекламиране на функции, които предвиждат и насочват действията на децата към по-екстремно съдържание, автоматизирани съобщения, които могат да прекъснат съня, или използване на лични данни на деца или на данни за местоположението на деца за насочване на потенциално вредно търговско съдържание.

41. Държавите — страни по Конвенцията, следва да отчитат висшите интереси на детето като първостепенно съображение във връзка с регулирането на рекламните и маркетингови дейности, насочени към, или достъпни за деца. Спонсорството, позиционирането на продукти и всички други форми на търговско съдържание следва да бъдат ясно разграничавани от всички други видове съдържание и следва да не затвърждават стереотипи, отнасящи се до пола или расата.

42. Държавите — страни по Конвенцията, следва да забранят със закон профилирането или насочването на съдържание към деца на каквато и да е възраст за търговски цели въз основа на цифрови данни за техните действителни или екстраполирани характеристики, включително групови или колективни данни, насочване на съдържание по асоциация или профилиране въз основа на предполагаеми интереси. Прякото или непрякото насочване на практики, които се основават на невромаркетинг, анализ на емоционалните особености, интерактивна реклама и реклама в среда на виртуална и обогатена реалност, с цел популяризиране на продукти и услуги, също следва да е забранено.

К. Достъп до правосъдие и средства за правна защита

43. Поради различни причини децата се сблъскват с особени предизвикателства във връзка с достъпа си до правосъдие в случаи, свързани с цифровата среда. Такива

²¹ Пак там, параграфи 50 и 62—65.

предизвикателства са свързани с липсата на законодателство, предвиждащо санкции за нарушения на правата на децата конкретно във връзка с цифровата среда, трудностите, свързани със събирането на доказателства или установяването на самоличността на извършителите, или с обстоятелството, че децата и техните родители или полагащи грижа лица не познават своите права или характеристиките на нарушенията или злоупотребите с правата им в цифровата среда, наред с други фактори. Допълнителни предизвикателства възникват, когато от децата се изисква да предоставят информация за чувствителни или лични онлайн дейности, или във връзка с техните опасения от реакцията на връстниците им или от социално изключване.

44. Държавите — страни по Конвенцията, следва да осигурят широко разпространение на информация за, и улеснен достъп за всички деца и техните представители до подходящи и ефективни съдебни и извънсъдебни механизми, свързани с нарушенията на правата на децата във връзка с цифровата среда. Механизмите за жалби и подаване на сигнали следва да са безплатни, безопасни, поверителни, осигуряващи своевременна реакция и съобразени с интересите на детето, а достъпът до тях следва да се осъществява в достъпен формат. Освен това държавите — страни по Конвенцията, следва да предоставят на разположение на децата, чиито права са били нарушени във или във връзка с цифровата среда, механизми за подаване на колективни жалби, включително групови съдебни искове и искове в обществен интерес, както и за предоставяне на правна и друга съответна помощ, включително посредством специализирани служби.

45. Държавите — страни по Конвенцията, следва да въведат, координират, наблюдават редовно и оценяват мрежи за сезиране за такива случаи и за предоставяне на ефективна подкрепа на децата жертви.²² Рамките следва да включват мерки за идентифициране, предоставяне на терапия, последващи грижи и мерки за социална реинтеграция на деца жертви. В механизмите на насочване на случаи следва да бъде включено обучение за идентифициране на деца жертви, предназначено, наред с други, и за доставчици на цифрови услуги. Предприеманите въз основа на такава рамка мерки следва да се осъществяват съвместно от различни агенции и да са съобразени с интересите на детето, с цел предотвратяване на повторното и вторичното виктимизиране на детето в контекста на производствата по разследване и съдебните производства. Във връзка с това може да са необходими специализирани мерки за обезпечаване на поверителност и обезщетяване за вреди, свързани с цифровата среда.

46. Подходящото отстраняване на нанесените вреди включва възстановяване, обезщетяване и удовлетворяване, и може да предполага извинение, коригиране, снемане на противозаконно съдържание, достъп до услуги за психологическо възстановяване или други мерки.²³ По отношение на нарушенията в цифровата среда механизмите за възстановяване на вредите следва да отчитат уязвимостта на децата и необходимостта от бързи действия за предотвратяване на текущи и бъдещи вреди. Държавите — страни по Конвенцията, следва да предотвратят повторното извършване на нарушенията, включително посредством реформиране на приложимото законодателство и политики и тяхното ефективно прилагане.

47. Цифровите технологии внасят допълнителни аспекти, усложняващи разследването и наказателното преследване на престъпленията срещу деца, които може да имат трансграничен характер. Държавите — страни по Конвенцията, следва да противодействат на начините, по които различните форми на използване на цифровите технологии могат да улесняват или възпрепятстват разследването и наказателното преследване на престъпления срещу деца, и да предприемат всички достъпни мерки за превенция, правоприлагане и отстраняване на вредите, включително в сътрудничество с международни партньори. Те следва да предоставят специализирано обучение на служителите на правоприлагащите органи, прокурорите

²² Общ коментар № 21 (2017 г.), параграф 22. Вж. също приложението към Резолюция 60/147 на Общото събрание.

²³ Общ коментар № 5 (2003 г.), параграф 24.

и съдиите във връзка с нарушенията на правата на децата, свързани конкретно с цифровата среда, включително посредством международно сътрудничество.

48. Възможно е децата да се сблъскват с особени трудности да получат правна защита, когато техните права са били нарушени в цифрова среда от стопански субекти, по-специално в контекста на техните дейности с глобален обхват.²⁴ Държавите — страни по Конвенцията, следва да анализират възможностите за въвеждане на мерки за зачитане, защита и осъществяване на правата на децата в контекста на екстериториалните търговски дейности на стопанските субекти, когато е налице разумно обоснована връзка между държавата и разглежданото поведение. Те следва да гарантират, че стопанските субекти предоставят на разположение ефективни механизми за подаване на жалби; такива механизми не следва обаче да накърняват възможностите на децата да получат достъп до установени от държавата средства за правна защита. Те следва също така да гарантират, че агенциите с надзорни правомощия, свързани с правата на децата, като например агенциите с правомощия в областта на здравето и безопасността, защитата на данните, правата на потребителите, образованието и рекламата и маркетинга, разследват жалби и предоставят ефективни средства за правна защита в случаи на нарушения или злоупотреби с правата на децата в цифрова среда.²⁵

49. Държавите — страни по Конвенцията, следва да предоставят на децата съобразена с техните интереси и възрастта им, и съставена на разбираем за тях език информация относно техните права и механизмите за подаване на сигнали и жалби, услугите и средствата за правна защита, които са на тяхно разположение в случаи на нарушение или злоупотреба с техните права във връзка с цифровата среда. Такава информация следва да се предоставя и на родителите, полагащите грижа лица и специалистите, работещи със или в интерес на децата.

VI. Граждански права и свободи

A. Достъп до информация

50. Цифровата среда осигурява уникална възможност на децата да реализират правото си на достъп до информация. Във връзка с това средствата за информация и комуникация, включително цифровото и онлайн съдържание, изпълняват важна функция.²⁶ Държавите — страни по Конвенцията, следва да гарантират, че децата имат достъп до информация в цифрова среда и че упражняването на това право се ограничава, само когато това е предвидено в закон и е необходимо за целите, посочени в член 13 от Конвенцията.

51. Държавите — страни по Конвенцията, следва да осигуряват и подкрепят създаването на подходящо за възрастта и овластяващо цифрово съдържание за деца в съответствие с техните развиващи се способности и да гарантират, че децата имат достъп до широко разнообразие от информация, включително информация от публичните органи, относно културата, спорта, изкуствата, здравето, граждански и политически въпроси и правата на децата.

52. Държавите — страни по Конвенцията, следва да насърчават производството и разпространението на такова съдържание, като използват различни формати и множество национални и международни източници, включително новинарски медии, радиа и телевизии, музеи, библиотеки и образователни, научни и културни организации. Те следва да положат специални усилия, за да подобрят осигуряването на разнообразно, достъпно и полезно съдържание за децата с увреждания и децата от различни етнически и езикови групи, групи от коренното население и други малцинствени групи. Възможността за достъп до подходяща информация, на език,

²⁴ Общ коментар № 16 (2013 г.), параграфи 66—67.

²⁵ Пак там, параграфи 30 и 43.

²⁶ Общ коментар № 7 (2005 г.), параграф 35; и Общ коментар № 20 (2016 г.), параграф 47.

който децата разбират, може да окаже сериозно положително въздействие върху постигането на равни възможности.²⁷

53. Държавите — страни по Конвенцията, следва да гарантират, че всички деца са информирани и могат лесно да намерят разнообразна и качествена информация онлайн, включително съдържание, което не крие търговски или политически интереси. Те следва да гарантират, че автоматизираното търсене и филтрирането на информацията, включително системите за препоръчване, не дават приоритет на платено съдържание с търговска или политическа мотивация пред избора на децата или за сметка на правото на децата на информация.

54. Цифровата среда може да включва полово стереотипизирана, дискриминационна, расистка, агресивна, порнографска и свързана с експлоатация информация, както и фалшиви истории, невярна информация и дезинформация, както и информация, насърчаваща децата да се включват в противозаконни и вредни дейности. Такава информация може да дойде от множество различни източници, включително други потребители, създатели на търговско съдържание, извършители на сексуални престъпления или въоръжени групи, които са определени като терористични или агресивни екстремистки групи. Държавите — страни по Конвенцията, следва да осигуряват закрила на децата от вредно и недостоверно съдържание, и да гарантират, че съответните компании и други доставчици на цифрово съдържание разработват и прилагат насоки, които дават възможност на децата да получат безопасен достъп до разнообразно съдържание, зачитащо правото на децата на информация и на свобода на изразяване, като същевременно ги защитават от вредни материали, в съответствие с техните права и развиващи се способности.²⁸ Всички ограничения във функционирането на базирани в интернет, електронни или други системи за разпространение на информация следва да са съобразени с член 13 от Конвенцията.²⁹ Държавите — страни по Конвенцията, не следва умишлено да възпрепятстват или да дават възможност на други действащи лица да възпрепятстват доставката на електричество, услуги на мобилни мрежи или свързване с интернет в никоя географска област, в част от нея или на цялата ѝ територия, което може да попречи на достъпа на детето до информация и комуникация.

55. Държавите — страни по Конвенцията, следва да насърчават доставчиците на цифрови услуги, използвани от деца, да прилагат кратко и разбираемо обозначаване на съдържанието, например относно възрастта, за която е подходящо или доколко е достоверно. Те следва също така да насърчават осигуряването на достъпни насоки, обучение, образователни материали и механизми за подаване на сигнали за деца, родители и полагащи грижи лица, педагози и съответните професионални групи.³⁰ Съобразените с възрастта или основани на съдържанието системи, предназначени да защитават децата от неподходящо за възрастта им съдържание, следва да бъдат съобразени с принципа за свеждане на данните до минимум.

56. Държавите — страни по Конвенцията, следва да гарантират, че доставчиците на цифрови услуги спазват съответните насоки, стандарти и кодекси³¹ и прилагат законосъобразни, необходими и пропорционални правила за модерирание на съдържанието. Контрол на съдържанието, филтриращи системи в училищата и други технологии, насочени към осигуряване на безопасност, не следва да се използват за ограничаване на достъпа на децата до информация в цифрова среда; те следва да се използват единствено за предотвратяване на достигането до децата на вредни материали. Следва да се постига баланс между модерирането и контролирането на съдържанието, от една страна, и правото на защита от нарушаване на другите права на децата, и по-специално на правото им на свобода на изразяване на мнение и на неприкосновеност на личния живот.

²⁷ Общ коментар № 17 (2013 г.), параграф 46; и Общ коментар № 20 (2016 г.), параграфи 47—48.

²⁸ Общ коментар № 16 (2013 г.), параграф 58; и Общ коментар № 7 (2005 г.), параграф 35.

²⁹ Комитет по правата на човека, Общ коментар № 34 (2011 г.), параграф 43.

³⁰ Общ коментар № 16 (2013 г.), параграфи 19 и 59.

³¹ Пак там, параграфи 58 и 61.

57. Професионалните етични кодекси, приети от средствата за масова информация и други организации в тази област на следва да включват насоки за това как да се подават сигнали за рисковете и възможностите в цифрова среда, които имат отношение към децата. Тези насоки следва да обезпечат подаване на сигнали, основани на доказателства, които не разкриват самоличността на децата, които са жертви и са преживели престъпления, в съответствие с международните стандарти за правата на човека.

Б. Свобода на изразяване на мнение

58. Правото на децата на свобода на изразяване на мнение включва свободата да търсят, получават и предават информация и идеи от всякакъв вид, като използват каквито и да са други информационни средства по свой избор. Децата съобщават,³² че цифровата среда предлага широки възможности за изразяване на техните идеи, мнения и политически възгледи. При децата в неравностойно или уязвимо положение улесненото от технологиите взаимодействие с други хора, които споделят техните преживявания и опит, може им да помогне да изразят мнението си.

59. Всякакви ограничения на правата на децата на свобода на изразяване на мнение в цифровата среда, като филтри, включително мерки за безопасност, следва да бъдат законосъобразни, необходими и пропорционални. Обосновката на такива ограничения следва да бъде прозрачна и съобщена на децата на език, подходящ за възрастта им. Държавите — страни по Конвенцията, следва да осигуряват на децата информация и възможности за обучение как ефективно да упражняват това свое право, и по-специално как да създават и споделят цифрово съдържание по безопасен начин, като същевременно зачитат правата и достойнството на другите и не нарушават законодателството, като например нормите, отнасящи се до подбуждане към омраза и насилие.

60. Когато децата изразяват своето политическо или друго мнение и идентичност в цифровата среда, е възможно да провокират критика, враждебност, заплахи или наказание. Държавите — страни по Конвенцията, следва да защитават децата от киберагресия и заплахи, цензура, пробиви в защитата на данните и цифрово наблюдение. Децата не следва да бъдат подлагани на наказателно преследване по повод на изразеното от тях мнение в цифровата среда, освен когато нарушават ограничения, предвидени в наказателното законодателство, които съответстват на член 13 от Конвенцията.

61. Предвид наличието на различна търговска и политическа мотивация за популяризиране на конкретни възгледи за света държавите — страни по Конвенцията, следва да гарантират, че използването на автоматизирани процеси на филтриране на информация, профилиране, маркетинг и вземане на решения не подменя, не манипулира и не възпрепятства възможността на децата да формират и изразяват свое мнение в цифровата среда.

В. Свобода на мисълта, съвестта и религията

62. Държавите — страни по Конвенцията, следва да зачитат правото на детето на свобода на мисълта, съвестта и религията в цифровата среда. Комитетът насърчава държавите — страни по Конвенцията, да приемат или актуализират регулаторни актове за защита на данните и стандарти за проектиране, които идентифицират, определят и забраняват практики, манипулиращи или възпрепятстващи правото на детето на свобода на мисълта и вярванията в цифрова среда, например чрез анализ на емоционалните особености или намеса. Автоматизирани системи може да се използват за извеждане на заключения относно вътрешното състояние на детето. Държавите следва да гарантират, че автоматизирани системи и системи за филтриране на

³² „Our rights in a digital world“, стр. 16.

информация не се използват, за да засегнат или повлияят на поведението или емоциите на детето или да ограничат неговите възможности или развитие.

63. Държавите — страни по Конвенцията, следва да гарантират, че децата няма да бъдат наказвани на основание на тяхната религия или вярвания и бъдещите им възможности няма да бъдат ограничавани по никакъв друг начин. Упражняването на правото на децата да изразяват собствената си религия или вярвания в цифрова среда може да подлежи само на ограничения, които са законосъобразни, необходими и пропорционални.

Г. Свобода на сдружаване и на мирни събрания

64. Цифровата среда може да даде възможност на децата да формират своя социална, религиозна, културна, етническа, сексуална и политическа идентичност и да участват в сдружения и да се включват в публични пространства за дебати, културен обмен, социално сближаване и многообразие.³³ Децата съобщават, че цифровата среда им осигурява ценни възможности да се срещат, обменят мнения и спорят с връстници, вземащи решения длъжностни лица и други лица, които споделят техните интереси.³⁴

65. Държавите — страни по Конвенцията, следва да гарантират, че техните закони, регулаторни актове и политики защитават правото на децата да участват в организации, които работят частично или изключително в цифрова среда. Не могат да се поставят ограничения върху упражняването от децата на правото им на свобода на сдружаване и на мирни събрания в цифрова среда, различни от тези, които са законосъобразни, необходими и пропорционални.³⁵ Това участие не следва само по себе си да води до отрицателни последици за тези деца, като например изключване от училище, ограничения или лишаване от бъдещи възможности или изготвяне на полицейски профил. Такова участие следва да бъде безопасно, поверително и да не се наблюдава от публични или частни субекти.

66. Обществената видимост и възможностите за работа в мрежа в цифрова среда могат също да подкрепят активност, ръководена от самите деца, и да дадат възможност на децата да се проявят като застъпници за правата на човека. Комитетът отчита, че цифрова среда дава възможност на децата, включително на децата правозащитници, както и на децата в уязвимо положение, да общуват помежду си, да се застъпват за своите права и да се сдружават. Държавите — страни по Конвенцията, следва да ги подкрепят, включително, като им оказват съдействие за създаване на специални цифрови пространства, и гарантират тяхната безопасност.

Д. Право на неприкосновеност на личния живот

67. Неприкосновеността на личния живот има жизнено важно значение за способността за самостоятелни действия, достойнството и безопасността на децата, както и за упражняването на техните права. Личните данни на децата се обработват, с цел да им бъдат предоставени образователни, здравни и други услуги и придобивки. Заплаха за неприкосновеността на личния живот на децата може да възникне при събиране и обработване на данни от публични институции, стопански субекти и други организации, както и от престъпни дейности, като например кражба на самоличност. Заплаха може да произтече и от собствените действия на децата или от действия на членове на семейството, връстници или други лица, например, когато родителите споделят снимки онлайн или непознат споделя информация за дете.

68. Данните могат да включват информация, наред с друго, относно самоличността, действията, местоположението, комуникацията, емоциите, здравето и взаимоотношенията на децата. Определени комбинации от лични данни, включително биометрични данни, могат еднозначно да идентифицират детето. Цифрови практики,

³³ Общ коментар № 17 (2013 г.), параграф 21; и Общ коментар № 20 (2016 г.), параграфи 44—45.

³⁴ „Our rights in a digital world“, стр. 20.

³⁵ Комитет по правата на човека, Общ коментар № 37 (2020 г.), параграфи 6 и 34.

като например автоматизирано обработване на данни, профилиране, набелязване според поведението, задължително удостоверяване на самоличността, филтриране на информацията и масово наблюдение се превръщат в рутинни практики. Такива практики може да доведат до произволна или незаконна намеса в правото на детето на неприкосновеност на личния живот; те може да окажат неблагоприятен ефект върху детето, чието отражение да продължи и на по-късен етап от живота му.

69. Намеса в неприкосновеността на личния живот на детето се допуска, само когато намесата не е нито произволна, нито незаконна. Всяка такава намеса следователно следва да бъде предвидена в закон, да преследва законосъобразна цел, да съответства на принципа за свеждане на данните до минимум, да е пропорционална и предназначена да отстоява висшите интереси на детето, като не трябва да противоречи на разпоредбите, общите и конкретните цели на Конвенцията.

70. Държавите — страни по Конвенцията, следва да предприемат законодателни, административни и други мерки, за да гарантират, че неприкосновеността на личния живот на децата се зачита и защитава от всички организации и във всички видове среда, които обработват техни данни. Законодателството следва да включва сериозни гаранции, прозрачност, независим контрол и достъп до средства за правна защита. Държавите — страни по Конвенцията, следва да изискват в цифровите продукти и услуги, които засягат децата, защитата на неприкосновеността на личния живот да се интегрира на етапа на проектиране. Те следва редовно да правят преглед на законодателството за неприкосновеност на личния живот и защита на данните и да гарантират, че процедурите и практиките предотвратяват умишлени или случайни нарушения на неприкосновеността на личния живот на децата. Когато се приема, че криптирането е подходящо средство, държавите — страни по Конвенцията, следва да предвидят подходящи мерки, които дават възможност за откриване и подаване на сигнали за материали, представляващи сексуална експлоатация или злоупотреба с дете, или сексуална експлоатация на дете. Тези мерки трябва да бъдат строго ограничени в съответствие с принципите на законосъобразност, необходимост и пропорционалност.

71. Когато се иска съгласие за обработване на данни на дете, държавите — страни по Конвенцията, следва да гарантират, че съгласието е информирано и е дадено свободно от детето или, в зависимост от възрастта и развиващите се способности на детето, от родителя или лицето, полагащо грижа, и е получено преди обработването на тези данни. Когато собственото съгласие на детето се счита за недостатъчно и се иска съгласието на родителя за обработване на лични данни на детето, държавите — страни по Конвенцията, следва да изискват организациите, обработващи такива данни, да потвърждават, че съгласието е информирано, съдържателно и дадено от родителя на детето или полагащите грижа за него.

72. Държавите — страни по Конвенцията следва да гарантират, че децата и техните семейства или полагащите грижа лица имат лесен достъп до съхраняваните данни, могат да внасят поправки в данните, които са неточни или остарели, и да заличават данни, незаконно съхранявани от публични органи, частни лица или други органи, при спазване на определени разумни и законосъобразни ограничения.³⁶ Те следва допълнително да гарантират правото на децата да оттеглят съгласието си и да подават възражения срещу обработването на личните им данни, когато администраторът на данни не посочва законни, императивни основания за такова обработване. Те следва също така да предоставят информация на децата, родителите и полагащите грижа лица по тази въпроси на език, подходящ за деца и в достъпен формат.

73. Достъп до личните данни на децата следва да имат само органите, организациите и физическите лица, натоварени по закон с обработването им в съответствие с надлежни процесуални гаранции като редовни одити и мерки за отчетност.³⁷ Личните данни на децата, събрани с определени цели, независимо в каква среда, включително цифровизирани регистри за съдимост, следва да бъдат защитени

³⁶ Комитет по правата на човека, Общ коментар № 16 (1988 г.), параграф 10.

³⁷ Пак там; и Комитет по правата на детето, Общ коментар № 20 (2016 г.), параграф 46.

и използвани изключително за тези цели и не следва да бъдат незаконно или ненужно записвани или използвани за други цели. Когато информацията се предоставя в една среда и може законосъобразно да е полезна за детето в друга среда, например в контекста на училищното образование и висшето образование, използването на такива данни следва да бъде прозрачно, да подлежи на отчетност и да зависи от съгласието на детето, родителя или полагащото грижа лице, както е целесъобразно.

74. Законодателството и мерките за неприкосновеност на личния живот и защита на данните не следва произволно да ограничават други права на децата, като например тяхното право на изразяване на мнение или на закрила. Държавите — страни по Конвенцията, следва да гарантират, че законодателството за защита на данните зачита неприкосновеността на личния живот и личните данни на децата във връзка с цифровата среда. Посредством постоянни технологични нововъведения обхватът на цифровата среда непрекъснато се разширява и включва все повече услуги и продукти, като например облекла и играчки. Тъй като различните видове пространства, в които децата прекарват време, се „свързват“ чрез използване на интегрирани сензори, свързани с автоматизирани системи, държавите — страни по Конвенцията, следва да гарантират, че продуктите и услугите, които са включени в тези пространства, следва да съответстват на строги правила и стандарти за защита на данните, както и други правила и стандарти, свързани с неприкосновеността на личния живот. Това включва обществени пространства, като например улици, училища, библиотеки, места за спортуване и отдих, и търговски помещения, включително магазини и кинотеатри, и дома.

75. Всяко цифрово наблюдение на деца, наред с всяко свързано автоматизирано обработване на лични данни, следва да зачита правото на детето на неприкосновеност на личния живот и не следва да се прави рутинно, произволно, или без знанието на детето, или в случая на съвсем малки деца, без знанието на техен родител и лице, полагащо грижа; нито следва да се прави без право на възражение спрямо подобно наблюдение, в търговски обекти и образователни институции и институции за полагане на грижа. Следва винаги да се вземат под внимание най-малко нарушаващите неприкосновеността на личния живот налични средства за постигане на целта.

76. Цифровата среда изправя родителите и полагащите грижа лица пред конкретни проблеми по отношение на зачитането на правото на децата на неприкосновеност на личния живот. Технологиите, които следят онлайн активността с цел безопасност, като например проследяващи устройства и услуги, ако не се прилагат внимателно, може да попречат на детето да получи достъп до гореща линия или да търси чувствителна информация. Държавите — страни по Конвенцията, следва да информират децата, родителите и полагащите грижа лица за важното значение на правото на детето на неприкосновеност на личния живот и за това как техните собствени практики може да застрашат това право. Държавите следва също така да им предоставят информация относно практиките, посредством които те могат да осигурят зачитане и защита на неприкосновеността на личния живот на децата по отношение на цифровата среда, като същевременно осигуряват тяхната безопасност. Наблюдението от страна на родителите и полагащите грижа лица на цифровите дейности на децата следва да бъде пропорционално и да съответства на развиващите се способности на децата.

77. Много деца използват онлайн аватари или псевдоними, които защитават тяхната самоличност, и тези практики могат да имат важно значение за защитата на неприкосновеността на личния живот на децата. Държавите — страни по Конвенцията, следва да изискват прилагане на подход към осигуряването на анонимност, интегриращ безопасността и неприкосновеността на личния живот на етапа на проектирането, като същевременно гарантират, че анонимните практики не се използват рутинно за прикриване на вредно или незаконно поведение, като например киберагресия, реч на омразата или сексуална експлоатация и злоупотреба. Защитата на неприкосновеността на личния живот на детето в цифрова среда може да бъде жизненоважна в случаи, когато самите родители или полагащи грижа лица представляват заплаха за безопасността на детето, или когато те са в конфликт във връзка с грижата за детето. Такива случаи може да изискват по-нататъшна намеса, като

и семейно консултиране или други услуги, за да се защити правото на детето на неприкосновеност на личния живот.

78. Доставчиците на превантивни или консултантски услуги за деца в цифрова среда следва да бъдат освободени от всякакво задължение детето потребител да получи съгласието на родител, за да има достъп до такива услуги.³⁸ Тези услуги следва да поддържат високи стандарти за неприкосновеност на личния живот и закрила на детето.

Е. Регистрация при раждане и право на самоличност

79. Държавите — страни по Конвенцията следва да насърчават използването на цифрови системи за идентификация, които позволяват всички новородени деца да получат регистрация при раждане и да бъдат официално признати от националните органи, за да се улесни достъпът до услуги, включително здравни, образователни и социални. Липсата на регистрация при раждане улеснява нарушаването на правата на детето, предвидени в Конвенцията и нейните факултативни протоколи. Държавите — страни по Конвенцията, следва да използват съвременни технологии, включително мобилни звена за регистрация, и по-специално за децата в отдалечени райони, децата бежанци и мигранти, децата в риск и тези в маргинализирано положение, и да включат децата, родени преди въвеждането на цифровите системи за идентификация. За да може тези системи да са полезни за децата, следва да се проведат кампании за повишаване на осведомеността на обществото за тях, да се въведат механизми за наблюдение, да се насърчи включването на общността и да се гарантира ефективна координация между различните действащи лица, включително длъжностните лица по гражданско състояние, съдии, нотариуси, длъжностни лица в системата на здравеопазването и служители на структурите за закрила на детето. Те следва да гарантират също, че е въведена надеждна система за неприкосновеност на личния живот и защита на данните.

VII. Насилие над деца

80. Цифровата среда може да предостави нови възможности за извършване на насилие над деца, като улеснява ситуации, в които децата преживяват насилие и/или може да бъдат повлияни да навредят на себе си или на други хора. Кризи, като например пандемии, може да доведат до завишен риск от нанасяне на вреда онлайн, предвид факта, че при такива обстоятелства децата прекарват повече време във виртуални платформи.

81. Извършителите на сексуални престъпления може да използват цифровите технологии, за да склоняват деца със сексуална цел, и за да участват в сексуална злоупотреба с деца онлайн, например чрез видео излъчване на живо, производство и разпространение на материали, изобразяващи сексуална злоупотреба с деца, и чрез сексуално изнудване. Форми на улеснено от цифровата среда насилие и сексуална експлоатация и злоупотреба може да бъдат извършвани и вътре в кръга на доверие на детето, от роднини или приятели или, при подрастващите, от интимния партньор, и може да включват киберагресия, включително тормоз и заплахи за репутацията, създаване или споделяне без дадено съгласие на сексуализиран текст или изображения, като например самостоятелно създадено съдържание чрез склоняване и/или принуждаване, и насърчаване на самонараняващо поведение, като например, порязване, суицидно поведение или хранителни разстройства. Когато деца са извършили такива действия, държавите — страни по Конвенцията, следва винаги, когато е възможно, да предприемат по отношение на участващите деца превантивен подход, подход на закрила и на възстановително правосъдие.³⁹

³⁸ Общ коментар № 20 (2016 г. г.), параграф 60.

³⁹ Общ коментар № 24 (2019 г.), параграф 101; и CRC/C/156, параграф 71.

82. Държавите — страни по Конвенцията, следва да предприемат законодателни и административни мерки за закрила на децата от насилие в цифрова среда, включително редовен преглед, актуализиране и прилагане на строги законодателни, регулаторни и институционални рамки, които закрилят децата от познати и нововъзникващи рискове от всички форми на насилие в цифрова среда. Такива рискове включват физическо или психично насилие, нараняване или злоупотреба, negliжиране или малтретиране, експлоатация и злоупотреба, включително сексуална експлоатация и злоупотреба, трафик на деца, насилие, основано на пола, киберагресия, кибератаки и информационна война. Държавите — страни по Конвенцията, следва да прилагат мерки за безопасност и за закрила в съответствие с развиващите се способности на децата.

83. Цифровата среда може да предостави нови възможности за недържавни групи, включително въоръжени групи, които са определени като терористични или агресивни екстремистки групи, да набират и експлоатират деца за извършване или участие в насилие. Държавите — страни по Конвенцията, следва да гарантират, че законодателството забранява набирането на деца от терористични или агресивни екстремистки групи. Децата, обвинени в престъпления в този контекст, следва да бъдат третирани на първо място като жертви, но, ако им бъдат повдигнати официални обвинения, следва да се прилага системата за детско правосъдие.

VIII. Семейна среда и алтернативна грижа

84. Много родители и полагащи грижа лица се нуждаят от подкрепа, за да придобият познанията, капацитета и уменията в областта на технологиите, които са им необходими, за да помагат на децата си по отношение на цифровата среда. Държавите — страни по Конвенцията, следва да гарантират, че родителите или полагащите грижа лица имат възможност да придобият електронна грамотност, да научат как технологиите могат да подкрепят правата на децата и да разпознават децата, които са жертва на онлайн вреда и да реагират по подходящия начин. Специално внимание следва да се обърне на родителите и полагащите грижа за деца в неравностойно или уязвимо положение.

85. При оказване на подкрепа и даване на насоки на родителите и оказващите грижа лица по отношение на цифровата среда, държавите — страни по Конвенцията следва да ги насърчават да осъзнаят, че трябва да зачитат нарастващата самостоятелност и нужда от неприкосновеност на личния живот на децата в съответствие с техните развиващи се способности. Държавите — страни по Конвенцията, следва да вземат под внимание, че децата често се възползват и експериментират с цифровите възможности и може да бъдат изложени на рискове, включително и на по-крехка възраст, отколкото родителите и полагащите грижа може да очакват. Някои деца съобщават, че имат нужда от повече подкрепа и насърчаване в своите цифрови дейности, и по-специално, когато възприемат подхода на родителите и полагащите грижа лица като наказателен, прекомерно рестриктивен или несъобразен с техните развиващи се способности.⁴⁰

86. Държавите — страни по Конвенцията, следва да вземат под внимание, че подкрепата и насоките, предоставяни на родителите и полагащите грижа лица, следва да се основават на разбирането за специфичния и уникален характер на взаимоотношенията родител — дете. Тези насоки следва да подкрепят родителите да поддържат подходящ баланс между закрилата на детето и неговата нововъзникваща самостоятелност, на основата на взаимно разбиране и уважение, вместо на забрани или контрол. За да се помогне на родителите и полагащите грижа лица да поддържат баланс между родителската отговорност и правата на детето, следва да бъде възприет принципът за висшите интереси на детето във връзка със съображението за развиващите се способности на детето. Насоките за родителите и полагащите грижа лица следва да насърчават социалните, творческите и учебните дейности на децата в цифрова среда и да подчертават, че използването на цифрови технологии не следва да

⁴⁰ „Our rights in a digital world“, стр. 30.

заменя прякото взаимодействие между самите деца или между децата и родителите или полагащите грижа лица.

87. Важно е децата, разделени от своите семейства, да имат достъп до цифрови технологии.⁴¹ Данните показват, че цифровите технологии са полезни за поддържане на отношенията в семейството, например в случаите на раздяла на родителите, когато децата са настанени в алтернативна грижа, за целите на изграждане на отношения между децата и потенциалните осиновители или приемни родители и за събиране на децата със семействата им. Следователно, в контекста на разделените семейства държавите — страни по Конвенцията, следва да подкрепят достъпа до цифрови услуги за децата и техните родители, полагащи грижа лица или други съответни лица, като вземат под внимание безопасността и висшите интереси на детето.

88. Между мерките, предприети за подобряване на приобщаването към цифровите технологии и необходимостта от закрила на децата в случаите, когато родителите или други членове на семейството или полагащите грижа лица, независимо дали присъстващи физически или отдалечено, може да ги изложат на риск, следва да има баланс. Държавите — страни по Конвенцията следва да вземат под внимание, че такива рискове може да бъдат породени при проектирането и използването на цифровите технологии, например чрез разкриване на местоположението на детето пред потенциален насилник. Като признават тези рискове, те следва да изискват подход, интегриращ безопасността и неприкосновеността на личния живот на етапа на проектирането, и да гарантират, че родителите и полагащите грижа лица са напълно наясно с рисковете и съществуващите стратегии за подкрепа и закрила на децата.

IX. Деца с увреждания

89. Цифровата среда открива пред децата с увреждания нови възможности да поддържат социални контакти със своите връстници, да получат достъп до информация и да участват в обществения процес на вземане на решения. Държавите — страни по Конвенцията, следва да използват тези възможности и да предприемат мерки, които да предотвратяват създаването на нови и да премахнат съществуващите пречки, с които се сблъскват децата с увреждания по отношение на цифровата среда.

90. Децата с различни видове увреждания, включително физически, интелектуални, психосоциални, слухови и зрителни увреждания, се сблъскват с различни пречки при достъпа до цифрова среда, като например съдържание в недостъпни формати, ограничен достъп до помощни технологии на приемливи цени у дома, в училище и в общността и забрана за използване на цифрови устройства в училище, в лечебните заведения и в други видове среда. Държавите — страни по Конвенцията следва да гарантират, че децата с увреждания имат достъп до съдържание в достъпни формати и да премахнат политиките, които имат дискриминационно въздействие върху такива деца. Те следва да гарантират достъп до помощни технологии на приемливи цени, когато е необходимо, и по-специално за децата с увреждания, живеещи в бедност, а също така да организират кампании за повишаване на осведомеността, обучение и ресурси за децата с увреждания, за техните семейства и работещите в образователните и други компетентни институции, така че те да имат достатъчно знания и умения да използват ефективно цифровите технологии.

91. Държавите — страни по Конвенцията, следва да насърчават технологичните иновации, които отговарят на изискванията на децата с различни видове увреждания и да гарантират, че цифровите продукти и услуги са проектирани с универсален достъп до тях, така че да могат да бъдат използвани от всички деца без изключение и без да е необходимо адаптиране. Децата с увреждания следва да бъдат включени в проектирането и доставката на политиките, продуктите и услугите, които засягат реализирането на техните права в цифрова среда.

92. Децата с увреждания може да са изложени в по-голяма степен на рискове в цифрова среда, включително киберагресия и сексуална експлоатация и злоупотреба.,

⁴¹ Общ коментар № 21 (2017 г.), параграф 35.

Държавите — страни по Конвенцията, следва да идентифицират и разгледат рисковете, пред които са изпрани децата с увреждания, като предприемат мерки да гарантират, че цифровата среда е безопасна за тях, докато същевременно противодействат на предразсъдъците, с които се сблъскват хората с увреждания, които могат да доведат до прекомерна защита или изключване. Информацията относно безопасността, защитните стратегии и публичната информация, услуги и форуми, свързани с дигиталната среда следва да бъдат осигурявани в достъпни формати.

Х. Здраве и благосъстояние

93. Цифровите технологии могат да улеснят достъпа до здравни услуги и информация и да подобрят диагностичните и лечебните дейности за физическото и психичното здраве и храненето на майките, новородените, децата и подрастващите. Те също така предлагат значителни възможности за достигане до децата в неравностойно и уязвимо положение или в отдалечени общности. В кризисни ситуации или при здравни или хуманитарни кризи достъпът до здравни услуги и информация чрез цифрови технологии може да остане единствен вариант.

94. Децата съобщават, че оценяват търсенето в интернет на информация и подкрепа, свързана със здравето и благосъстоянието, включително за физическото, психичното и сексуалното и репродуктивно здраве, пубертета, сексуалността и зачеването.⁴² Поспециално подрастващите искат достъп до безплатни, конфиденциални, подходящи за възрастта и недискриминиращи онлайн услуги за психичното здраве и за сексуалното и репродуктивното здраве.⁴³ Държавите — страни по Конвенцията, следва да гарантират, че децата имат безопасен, сигурен и конфиденциален достъп до достоверна здравна информация и услуги, включително услуги за психологическо консултиране.⁴⁴ Тези услуги следва да ограничат обработването на данни на децата до данните, които са необходими за осъществяване на услугата, и следва да бъдат предоставяни от специалисти или лица с подходяща квалификация, с въведени регламентирани механизми за контрол. Държавите — страни по Конвенцията, следва да гарантират, че цифровите здравни продукти и услуги не създават и не повишават неравенствата по отношение на достъпа на децата до здравни услуги, предоставяни присъствено.

95. Държавите — страни по Конвенцията следва да насърчават и инвестират в изследвания и развитие, насочени към специфични здравни потребности и насърчаващи положителни здравни резултати за децата посредством напредъка в технологиите. Цифровите услуги следва да бъдат използвани за допълване или подобряване на присъственото предоставяне на здравни услуги на децата.⁴⁵ Държавите — страни по Конвенцията, следва да въведат или актуализират разпоредби, които изискват от доставчиците на здравни технологии и услуги да заложат правата на децата във функционалностите, съдържанието и разпространението на съответните технологии и услуги.

96. Държавите — страни по Конвенцията, следва да регламентират борбата с известните вреди и проактивно да разглеждат новите изследвания и данни в сектора на общественото здраве, за да предотвратят разпространението на невярна информация, материали и услуги, които могат на увредят психичното или физическото здраве на децата. Възможно е също да са необходими мерки за превенция на нездравословните занимания с цифрови игри или социални медии, като например нормативна забрана на цифров дизайн, който накърнява развитието и правата на децата.⁴⁶

⁴² „Our rights in a digital world“, стр. 37.

⁴³ Общ коментар № 20 (2016 г.), параграф 59.

⁴⁴ Пак там, параграфи 47 и 59.

⁴⁵ Пак там, параграфи 47–48.

⁴⁶ Общ коментар № 15 (2013 г.), параграф 84.

97. Държавите — страни по Конвенцията, следва да използват цифрови технологии, за да насърчават здравословния начин на живот, включително физическа и социална активност.⁴⁷ Те следва да регулират индивидуално насочената или неподходяща за възрастта реклама, маркетинг и други съответни цифрови услуги с цел превенция на излагането на децата на рекламиране на нездравословни продукти, включително определени храни и напитки, алкохол, наркотици и тютюн, и други никотинови продукти.⁴⁸ Такива разпоредби, свързани с цифровата среда, следва да съответстват и да не изостават от разпоредбите, отнасящи се до офлайн средата.

98. Цифровите технологии предлагат множество възможности на децата да подобрят своето здраве и благосъстояние, когато има баланс между тях и потребностите на децата от почивка, физическа активност и пряко общуване с техните връстници, семейства и общности. Държавите — страни по Конвенцията, следва да разработят насоки за деца, родители, полагащи грижа лица и педагогически специалисти относно важното значение на здравословния баланс между цифровите и нецифровите дейности, како и на достатъчната почивка.

XI. Образование, развлекателни и културни дейности

A. Право на образование

99. Цифровата среда има потенциал да улесни и разшири в голяма степен достъпа на децата до висококачествено приобщаващо образование, включително авторитетни източници на формално и неформално обучение, информално учене, както и взаимно учене между връстници и самостоятелно учене. Прилагането на цифровите технологии може също така да повиши ефективността на взаимодействието между учителя и ученика и между учещите. Децата подчертават значението на цифровите технологии за подобряването на достъпа им до образование и подпомагане на тяхното учене и участие в извънкласни дейности.⁴⁹

100. Държавите — страни по Конвенцията, следва да подпомагат дейността на образователни и културни институции като архиви, библиотеки и музеи във връзка с предоставянето на достъп на децата до разнообразни цифрови и интерактивни ресурси за учене, включително ресурси, свързани с коренното население, и ресурси на езици, които детето разбира. Тези и други полезни ресурси могат да подпомагат взаимодействието на децата с творческите, гражданските и културните практики на тяхната общност и да им помогнат да научат повече за такива академични на други общности.⁵⁰ Държавите — страни по Конвенцията, следва да разширяват възможностите на децата за учене онлайн и през целия живот.

101. Държавите — страни по Конвенцията, следва да инвестират по справедлив начин в технологична инфраструктура в училищата и други обекти, където се осъществява учене, с цел да гарантират физическата и финансовата достъпност на достатъчен брой компютри, наличието на висококачествена и бърза интернет връзка, непрекъсната доставка на електричество, обучение на учителите за използването на цифровите образователни технологии, и достъпността и своевременната поддръжка на технологичната инфраструктура в училищата. Наред с това те следва да подпомагат създаването и разпространението на разнообразни и висококачествени цифрови образователни ресурси на езици, които децата разбират, както и да предприемат мерки за недопускане на задълбочаването на съществуващите неравенства, като например тези, на които са изложени момичетата. Държавите — страни по Конвенцията, следва да гарантират, че използването на цифрови технологии не е за сметка на присъственото образование и е обосновано с оглед на целите на образованието.

⁴⁷ Общ коментар № 17 (2013 г.), параграф 13.

⁴⁸ Общ коментар № 15 (2013 г.), параграф 77.

⁴⁹ „Our rights in a digital world“, стр. 14, 16 и 30.

⁵⁰ Общ коментар № 17 (2013 г.), параграф 10.

102. За децата, които не присъстват физически в класната стая или тези, които живеят в отдалечени райони или са в неравностойно или уязвимо положение, цифровите образователни технологии могат да осигурят условия за дистанционно или мобилно учене.⁵¹ Държавите — страни по Конвенцията, следва да гарантират наличието на подходяща инфраструктура, обезпечаваща достъпа на всички деца до основните предпоставки за осъществяване на дистанционно учене, включително достъп до устройства, електричество, свързаност, учебни материали и професионална подкрепа. Освен това те следва да гарантират, че училищата разполагат с достатъчни ресурси, за да могат да предоставят на родителите и полагащите грижа лица насоки за осъществяване на мобилно учене у дома, както и че цифровите образователни продукти и услуги не създават или задълбочават неравенства по отношение на достъпа на децата до присъствени образователни услуги.

103. Държавите — страни по Конвенцията, следва да разработят основани на научни данни политики, стандарти и насоки за училищата и други компетентни структури, които са натоварени да придобиват и използват образователни технологии и учебни материали с цел повишаване на ефективността на предоставянето на полезни образователни резултати. Стандартите по отношение на цифровите образователни технологии следва да гарантират, че използването на тези технологии е етично и подходящо с оглед на целите на образованието и не излага децата на насилие, дискриминация, незаконосъобразно използване на техните лични данни, търговска експлоатация или други нарушения на техните права, като например използване на цифрови технологии за документиране на поведението на децата и предоставяне на тази информация на родители или полагащи грижа лица без знанието или съгласието на детето.

104. Държавите — страни по Конвенцията, следва да гарантират, че в училищата се преподава електронна грамотност като елемент от базовия учебен план, от предучилищното образование и през цялото училищно образование, както и че преподаването на такива предмети се оценява въз основа на постигнатите резултати.⁵² Учебните планове следва да обхващат знания и умения за безопасна работа с широк диапазон от цифрови инструменти и ресурси, включително такива, свързани със съдържание, творчески дейности, сътрудничество, участие, изграждане на социални умения и гражданско участие. Освен това в учебните планове следва да е включено обучение за придобиване на критично разбиране на начините за намиране на достоверни източници на информация и разпознаване на дезинформация и други форми на необективно или фалшиво съдържание, включително по въпроси, със сексуалното и репродуктивното здраве, правата на човека, включително правата на детето в цифрова среда, и достъпните форми на подкрепа и правна защита. Те следва да стимулират осведомеността сред децата за възможните неблагоприятни последствия от излагането на рискове, свързани със съдържание, контакти, поведение и договори, включително киберагресия, трафик на хора, сексуална експлоатация и злоупотреба, и други форми на насилие, както и за стратегии за намаляване на вредите и за защита на техните и на други лица лични данни, а също така за изграждане на социалните и емоционалните умения и устойчивост на децата.

105. Нараства значението на това децата да разбират цифровата среда, включително нейната инфраструктура, търговски практики, стратегии за убеждаване и използване на автоматизирано обработване на лични данни и наблюдение, както и възможните неблагоприятни последствия от цифровизацията на обществата. Учителите, и особено тези, които водят обучение по електронна грамотност и по сексуално и репродуктивно здраве, следва да получават обучение относно предпазните мерки, свързани с цифровата среда.

⁵¹ Съвместна обща препоръка № 31 на Комитета за премахване на дискриминацията по отношение на жените /Общ коментар № 18 на Комитета по правата на детето (2019 г.), параграф 64; Комитет по правата на детето, Общ коментар № 11 (2009 г.), параграф б1; и Общ коментар № 21 (2017 г.), параграф 55.

⁵² Общ коментар № 20 (2016 г.), параграф 47.

Б. Право на културни дейности, отмора и игра

106. Цифровата среда улеснява осъществяването на правото на децата на културни дейности, отмора и игра, което има определящо значение за тяхното благосъстояние и развитие.⁵³ Децата от всички възрастови групи съобщават, че получават удоволствие, задоволяват интересите си и се успокояват чрез своето взаимодействие с широк диапазон от цифрови продукти и услуги, избрани от тях,⁵⁴ но изразяват загриженост, че възрастните може да не разберат значението на играта в цифрова среда и как тя може да бъде споделена с приятели.⁵⁵

107. Цифровите форми на културни дейности, отмора и игра следва да подпомагат децата и да им въздействат благоприятно, както и да отразяват и насърчават различната идентичност на децата и по-специално тяхната културна идентичност, езика и културното им наследство. Те могат да способстват за изграждането на социалните умения на децата, за тяхното учене, изразяване, творчески дейности като музика и изобразително изкуство, и чувството им за принадлежност и споделена култура.⁵⁶ Участието в културния живот чрез интернет допринася за творческото развитие, идентичността, социалната сплотеност и културното многообразие. Държавите — страни по Конвенцията, следва да гарантират, че децата имат възможност да използват свободното си време, за да експериментират с информационни и комуникационни технологии, да изразяват себе си и да участват в културния живот чрез интернет.

108. Държавите — страни по Конвенцията, следва да изпълняват регулаторни функции и да предоставят насоки на специалистите, родителите и полагащите грижа лица, както и да работят в сътрудничество с доставчиците на цифрови услуги, когато е уместно, за да гарантират, че цифровите технологии и услуги, предназначени за деца, използвани от деца или оказващи въздействие върху тях през тяхното свободно време, се разработват, разпространяват и използват по начини, които разширяват възможностите на децата за културни дейности, отмора и игра. Това може да включва дейности за насърчаване на иновациите в областта на цифровите игри и свързани дейности, които подпомагат самостоятелността и личностното развитие и на децата и възможностите им да получават удоволствие.

109. Държавите — страни по Конвенцията, следва да осигуряват баланс между насърчаването на възможностите за културни дейности, отмора и игра в цифрова среда с привлекателни алтернативи във физическата среда в местата, където децата живеят. Особено през първите години от живота си децата придобиват езикови умения, координация, социални умения и емоционална интелигентност, в голяма степен посредством игра, която включва физическа активност и пряко физическо взаимодействие с други хора. За по-големите деца играта и заниманията за отмора, които включват физическа активност, екипни спортове и други рекреационни дейности на открито, могат да са полезни за здравето, както и за усъвършенстването на функционалните и социалните умения.

110. Времето за отмора, прекарано в цифрова среда, може да изложи децата на рискове от вреди, например в резултат на непрозрачна или подвеждаща реклама, или подчертано привлекателни или напомнящи на хазартни игри характеристики. Като въвеждат или прилагат подходите за защита на данните, защита на неприкосновеността на личния живот на етапа на проектирането и безопасност на етапа на проектирането, както и други регулаторни мерки, държавите — страни по Конвенцията, следва да гарантират, че стопанските субекти не насочват към децата тези или подобни техники, които са разработени, с оглед да обслужват приоритетно търговски интереси, а не интересите на децата.

⁵³ Общ коментар № 17 (2013 г.), параграф 7.

⁵⁴ „Our rights in a digital world“, стр. 22.

⁵⁵ Общ коментар № 17 (2013 г.), параграф 33.

⁵⁶ Пак там, параграф 5.

111. В случаите, когато държавите — страни по Конвенцията, или стопанските субекти предоставят насоки, възрастова категоризация, етикети или сертификати във връзка с определени форми на цифрови игри и дейности за отмора, те следва да бъдат формулирани по такъв начин, че да не ограничават достъпа на децата до цифровата среда като цяло или да накърняват възможностите им за отмора или други техни права.

ХІІ. Специални мерки за защита

А. Защита от икономическа, сексуална и други форми на експлоатация

112. Децата следва да бъдат защитени от всички форми на експлоатация, накърняваща всички аспекти на тяхното благосъстояние във връзка с цифровата среда. Експлоатацията може да се осъществява в много различни форми, като например икономическа експлоатация, включваща детски труд, сексуална експлоатация и злоупотреба, продажба, трафик или отвлечане на деца и принудително набиране на деца за участие в престъпни дейности, включително форми на киберпрестъпления. Създавайки и споделяйки съдържание, децата могат да участват в икономически дейности в цифрова среда, което може да доведе до тяхната експлоатация.

113. Държавите — страни по Конвенцията, следва да преразгледат приложимите законодателни актове и политики, за да гарантират, че децата са защитени от икономическа, сексуална и други форми на експлоатация, както и че техните права, свързани с трудова дейност в цифрова среда, и свързаните с тях възможности за получаване на възнаграждение, са защитени.

114. Държавите — страни по Конвенцията, следва да гарантират наличието на подходящи механизми за правоприлагане, които предоставят помощ на децата, родителите и полагащите грижа лица за получаване на достъп до предвидените мерки за защита.⁵⁷ Те следва да приемат необходимото законодателство, за да гарантират, че децата са защитени от вредни стоки като оръжия или наркотици и от вредни услуги като хазартни игри. Следва да се прилагат надеждни системи за удостоверяване на възрастта, за да се предотврати достъпът на деца до продукти или услуги, чието притежаване или използване от тях е противозаконно. Такива системи следва да отговарят на изискванията за защита на данните и закрила.

115. Що се отнася до задълженията на държавата за разследване, наказателно преследване и наказване на трафика на хора, включително съставните елементи на това престъпление и свързаните с неизпълнението действия, държавите — страни по Конвенцията, следва да разработят и актуализират законодателство за борба с трафика на хора, с което да бъде забранено набирането с помощта на технологии на деца за участие в престъпни групи.

116. Държавите — страни по Конвенцията, следва да осигурят наличието на подходящо законодателство за защита на децата от престъпления, извършвани в цифрова среда, включително измами и кражба на самоличност, и да отделят достатъчни ресурси, за да обезпечат разследването и наказателното преследване на престъпленията в цифрова среда. Наред с това държавите — страни по Конвенцията, следва да прилагат строги изисквания за киберсигурност, защита на неприкосновеността на личния живот на етапа на проектирането и безопасност на етапа на проектирането в контекста на цифровите услуги и продукти, използвани от деца, за да бъде ограничен до минимум рискът от такива престъпления.

Б. Детско правораздаване

117. В определени случаи срещу деца се отправят твърдения или обвинения или те биват обявявани за виновни, че са нарушили законодателството за борба с

⁵⁷ Общ коментар № 16 (2013 г.), параграф 37.

киберпрестъпността. Държавите — страни по Конвенцията, следва да гарантират, че органите, които определят политиката, вземат предвид въздействието на такова законодателство върху децата, насочват усилията си приоритетно към мерки за превенция и полагат всички усилия за въвеждане и прилагане на алтернативи на наказателното преследване.

118. Изготвените от деца материали със сексуално съдържание, които те притежават и/или споделят със свое съгласие и изключително за тяхна лична употреба, не следва да бъдат основание за наказателно преследване. Следва да бъдат създадени подходящи за деца канали, които позволяват на децата да търсят по безопасен начин съвети и помощ във връзка с изготвени от тях материали със сексуално съдържание.

119. Държавите — страни по Конвенцията, следва да гарантират, че цифрови технологии, механизми за наблюдение като софтуер за разпознаване на лица и инструменти за определяне на профили на риска, които се използват за дейности по превенция, разследване и наказателно преследване на престъпления, не се използват за несправедливо преследване на деца, подозирани или обвинени в извършване на криминални престъпления, и не се използват по начин, който нарушава техните права, и особено правата на неприкосновеност на личния живот, достойнство и свобода на сдружаване.

120. Комитетът отчита, че в случаите, когато в резултат на цифровизацията на съдебните производства липсва личен контакт с децата, това може да оказва отрицателно въздействие върху мерките за възстановително правосъдие, основаващи се на изграждане на взаимоотношения с детето. В такива случаи, както и в случаи на лишаване на деца от свобода, държавите — страни по Конвенцията, следва да осигуряват личен контакт с цел стимулиране на способността на децата за ефективно взаимодействие със съдилищата и подпомагане на тяхното възстановяване.

В. Закрила на децата в условия на въоръжени конфликти, на децата мигранти и деца в други ситуации на уязвимост

121. Цифровата среда може да предостави на децата в уязвимо положение, включително децата, живеещи в условия на въоръжен конфликт, вътрешно разселените деца, децата мигранти, децата, търсещи убежище, и децата бежанци, децата, живеещи на улицата, и децата, засегнати от природни бедствия, достъп до информация, която може да спаси техния живот и има жизнено важно значение за тяхната закрила. Освен това цифровата среда може да им даде възможност да поддържат контакт със своите семейства, да получат достъп до образование, здравеопазване и други основни услуги, а също така да получат храна и безопасен подслон. Държавите — страни по Конвенцията, следва да осигурят на тези деца безопасен, сигурен, зачитащ личния живот и полезен достъп до цифровата среда, както и защита от всички форми на насилие, експлоатация и злоупотреба.

122. Държавите — страни по Конвенцията, следва да гарантират, че деца не се набират и използват за участие в конфликти, включително въоръжени конфликти, посредством цифровата среда. Това включва предотвратяване, наказателно преследване и санкциониране на всички форми на подпомогнато чрез технологии установяване на контакт и склоняване на деца към сексуални действия, например чрез използване на платформи на социални мрежи или на функции за чат в онлайн игри.

XIII. Международно и регионално сътрудничество

123. Трансграничното и транснационално естество на цифровата среда обуславя необходимостта от активно международно и регионално сътрудничество, за да се гарантира, че всички заинтересовани участници, включително държавите, стопанските субекти и други участници, зачитат, защитават и реализират ефективно правата на децата във връзка с цифровата среда. С оглед на това е от жизнено важно значение държавите — страни по Конвенцията, да осъществяват двустранно и многостранно сътрудничество с национални и международни неправителствени организации,

агенции на Организацията на обединените нации, стопански субекти и организации с дейност в областта на закрилата на детето и правата на човека във връзка с цифровата среда.

124. Държавите — страни по Конвенцията, следва да насърчават и допринасят към международния и регионалния обмен на експертен опит и добри практики, както и да въвеждат и популяризират надхвърлящи националните граници дейности за изграждане на капацитет, ресурси, стандарти, регулаторни документи и мерки за защита, които правят възможно осъществяването на правата на децата в цифрова среда от всички държави. Те следва да насърчават изработването на общо определение на понятието престъпление в цифрова среда, приемане на договорености за правна взаимопомощ и съвместно събиране и обмен на научни данни.

XIV. Разпространяване

125. Държавите — страни по Конвенцията, следва да направят необходимото за широкото разпространяване на настоящия общ коментар, включително посредством използване на цифровите технологии, сред всички компетентни заинтересовани страни, и по-специално сред парламентите и органите на държавната администрация, включително тези, които отговарят за хоризонталната и секторната цифрова трансформация, както и сред представителите на съдебната система, стопанските субекти, медиите, гражданското общество и широката общественост, специалистите в областта на образованието и децата, както и за предоставянето на достъп до него в различни формати и на различни езици, а също така във версии, съобразени с възрастта.

---

unicef | за всяко дете